

EMILI VALLÈS I VIDAL (1878-1950), FILÒLEG, LITERAT, MATEMÀTIC I CRÍTIC MUSICAL

XAVIER PEDRAZA I JORDANA

El 28 d'octubre de 1878, en una casa familiar del carrer de Santa Caterina,¹ d'Igualada, va néixer Emili Vallès i Vidal, fill de Josep Vallès i Roca i de Josefa Vidal, ambdós de nissagues igualadines. Era el fill petit d'una família de cinc germans.² A la seva procedència es refereix el poeta Josep Carner en una dedicatòria d'un llibre seu titulat *Bella terra, bella gent*, i que diu:

*Emili Vallès i Vidal,
d'Igualada natural
(hi va neix' a Can Mi Vida
—honi soit qui pensi mal)
llegirà amb faç ensopida
en el temps sagrat d'Advent
aquest llibre que es nomena
BELLA TERRA, BELLA GENT.
Que li sigui lleu la pena
i el gall dindi suculent.*

Del temps de la seva infantesa, poques notícies en tenim. I els pocs records que en guarda en la

1. Actualment una placa col·locada l'any 2002 per part de l'Ajuntament d'Igualada ens ho recorda. Correspon, avui, al número 4, encara que la casa va ser seccionada per la meitat a mitjan segle XX. La casa va passar després a ser un cafè i avui és propietat de la família Vila.

2. Els altres germans són: Josep —el més gran—, mort l'any 1920; Lluís —ingressat a l'orde dels PP. Escolapis—, mort l'any 1893 en el convent de Sant Antoni de Barcelona; Concepció —religiosa—, morta l'any 1920; i Camil, mort l'any 1924.

seva memòria són gràcies a les estones en què el seu germà Josep s'entreté a explicar-li vivències de quan la família era a Igualada. Al cap del temps, ho recordarà en veu alta, davant del públic igualadí: “...aquells hiverns en què amb altres xavals jugava a tirar-nos boles de neu a la porta del col·legi dels Escolapis, o aquells estius en què els meus pares em duïen a fer forades a Collbàs o a la Sala”.

Les primeres lletres les aprèn a l'Escola Pia d'Igualada, però l'any 1886, als seus sis anys, es trasllada juntament amb la seva família a Barcelona, possiblement enduts per l'amor paternal, la unió familiar i el desig del seu germà escolapi Lluís.

Tots aquests primers moments els fa explícits quan reflexiona: “*Emportat pel remolí de la urbs barcelonina des de la meva infantesa, són ben escassos els records que conservo dins el santuari del meu esperit d'aquesta ciutat on vaig obrir els ulls a la llum del món. Sempre, però, quan n'he tinguda ocasió, m'ha estat plaent d'evocar les primerenques impressions de la meva vida dins la ciutat il·lustre assentada als marges de l'Anoia, famosa pel seu vell passat i les seves honorables tradicions i la seva executòria industrial, caiguda en la vulgaritat que empolsà tantes ciutats i viles catalanes durant el segle passat, i feta al present, per l'esforç dels propis fills, empori d'indústria, de comerç i de cultura*”.

Ja a la ciutat comtal, reinicia els seus estudis als escolapis de Sant Antoni, lloc on sobresurt per les brillants notes en matemàtiques, aritmètica i àlgebra.

El 10 de maig de 1888 fa la primera comunió a l'església del Sagrat Cor de Jesús.

L'any 1897 ingressa a la Universitat de Barcelona, on es llicenciarà en Ciències Físicoquímiques (1903) i, quatre anys més tard, en Ciències Exactes. Això no obstant, Emili Vallès, durant l'època universitària, ha anat freqüentant diferents nuclis literaris, i les seves afeccions s'han decantat cap al camp de les lletres: “[...] Ben aviat ajuntaren amb aquell petit grup de joves congregants, altres tocats de les mateixes malures i de distinta, però no divergent, procedència. Fins portats de l'esperit de selecció que potser ens crèiem representar, ens donàvem ingènuament per tal de distingir-nos, una denominació formada amb radicals nominals grecs.³ Amb l'audàcia que dóna la inexperiència de la joventut ajuntada al desig de no passar pel món endebades, aquell grup d'insolents gairebé irresponsables tiràvem als Jocs Florals de festa major,⁴ ens donàvem a la lectura i a la crítica agosarada de tot el que ens queia a les mans i fundàvem revistes que morien d'asfíxia al cap de pocs números. La nostra persistència, però, haurà deixat alguna empremta a l'obra literària de principis de segle”.

“La revista ‘Catalunya’ sostinguda durant dos anys i mig, pot disculpar un xic les nostres calaverades literàries”.

“Aquella colla de minyons eixelebrats, d'un eixelebrament bon xic cerebral, no érem pas uns iconoclastes. Déu nos en guard que algú hagués tocat els homes eminents del nostre temps. Tots ens sentíem humils deixebles del gran Prat de la

3. Emili Vallès, per als seus poemes, utilitza diferents pseudònims: l'any 1909, *Joan Cots i Puigbò* (*corredor de maquinaria y sus accesorios*), o bé *Nou Gaballí* o, en alguns Jocs Florals, *Felip Alomar*.

4. D'aquí farà una amistat molt entranyable amb Josep Carner i amb Jaume Bofill i Mates, més conegut com Guerau de Liost. És certa la participació d'aquest tercet —del qual va parlar-se ben aviat pertot arreu— en tot tipus de jocs florals o certamen literari convocat pels Països Catalans, si bé també és cert que sempre procuraven que un d'ells fos membre del jurat qualificador per tal d'atorgar els premis als altres dos.

Riba. Tots formàvem rotllana de devoció al volt del nostre Joaquim Ruyra”.

“Tots ens sentíem honorats d'un poc de comunicació amb els primers poetes de Mallorca: més d'un poema inèdit de Costa i d'Alcover havia honorat les planes de les nostres revistes, per una de les quals el mateix Prat de la Riba havia escrit un anònim i magnífic article de presentació. Teníem com una de les nostres glòries l'haver dut a realitat l'homenatge d'un nucli de joves de la primera volada a la persona de Joan Maragall, quan la seva imponent figura començava a emmarcar-se amb ratlles perennals”.

“Ben aviat ens vam adonar els més pobrissons de la colla que entre nosaltres n'hi havia alguns que farien parlar”.

En aquesta època, Emili Vallès, interessat per les llengües, domina plenament el llatí, el grec, el català, el castellà, el francès, l'anglès, l'italià i l'alemany, i comença una etapa d'activitat de literària traduint diferents obres de la literatura universal, algunes d'elles d'autors contemporanis: d'Alphonse Daudet, *Fromont i Risler*; de Tomàs de Kempis, *La imitació de Crist*;⁵ d'Alfred de Vigny, *Laura o el sello rojo*; de Josep Lleonart, *Mozart*; d'Ada Negri, *Estrella matutina*, entre d'altres. Per a alguna de les seves traduccions que farà per a l'Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana utilitza el pseudònim de Manuel Brunet.

Entre els anys 1906 i 1910 forma part de la redacció del periòdic *La Renaixença*, l'únic diari català a Barcelona, dirigit pel seu bon amic Josep Carner. Des d'aquests anys és també redactor de *Revista Montserrat*, crític musical de *Diario del Comercio* i *El Matí*, i col·laborador habitual de *La Revista*, dirigida pel seu bon i inseparable company Jaume Bofill i Mates (a) Guerau de Liost.

5. És la traducció d'Emili Vallès més reeditada i, actualment, es considera encara la més acurada que existeix. L'edició, però, d'aquesta traducció es farà pòstumament, ja que l'acabà just poc abans de morir, seguint un encàrrec de l'editorial Barcino. Avui, la podem trobar editada per la Facultat de Teologia de Barcelona, per Selecta, per Ariel, per Proa, a més de la mateixa Barcino.

Amant de totes les belles arts, posseïdor d'una cultura artística vastíssima,⁶ copsada de primera mà en els seus viatges per Europa —que ja inicia per aquestes dates—, les seves preferències eren però per la llengua, la literatura i, per damunt de tot, la música. Durant trenta-cinc anys Emili Vallès va exercir la crítica musical,⁷ primer a les planes de *Diario del Comercio* i després a les d'*El Matí*; destacava sobretot la seva titularitat i propietat com a crític personal del Liceu de Barcelona. Segons cròniques de l'època, ningú com ell no havia seguit amb més assiduitat la vida musical de la capital catalana en el primer terç del segle; i el seu arxiu de programes, notes, fotografies i referències musicals d'aquest temps és un dels més complets que es troba a Catalunya.⁸ Emili Vallès era un melòman agosarat i li agradava la música qualificada per ell mateix com “la bona”. Entre els seus amics ja es deia que “*al Sr. Vallès només li agradava de Wagner per amunt*”. Col·leccionava en uns àlbums les fotografies de les primeres figures que durant trenta-cinc anys van passar pel gran teatre del Liceu, amb efusives dedicatòries personals.

L'any 1906, Mn. Antoni M. Alcover li proposa una de les seves primeres tasques d'ordre lingüístic, quan feia dos anys que havia publicat el seu *Resum de gramàtica catalana*: la secretaria de la taula de la secció Filològica-Històrica del Primer Congrés Internacional de la Llengua Catalana, celebrat a Barcelona.⁹ En aquest congrés, Emili Vallès inicia una gran amistat amb el mateix Antoni M. Alcover, Mn. Marià Grandia, Pere Vidal, Pompeu Fabra, Mateu Obrador, Joaquim Casas-Carbó, Joan Maragall, Joaquim Ruyra, Joan Alcover, Jaume Massó i Torrents, Josep Pijoan, i molts altres.

6. No oblidem que la seva formació l'hem de situar a cavall dels grans moviments del modernisme i del noucentisme.

7. La crítica musical l'exercí sota el pseudònim Oberon.

8. Avui a l'Arxiu Històric Comarcal d'Igualada, cedit pel Centre d'Estudis Comarcals d'Igualada.

9. Vallès compta tan sols amb 28 anys.

Així mateix, forma part —en el mateix congrés— de la comissió administrativa, junt amb Joan Rubió i Bellver (arquitecte i regidor de l'Ajuntament de Barcelona) i Jaume Algarra i Postius (advocat). Vallès hi consta com a llicenciat en Ciències, gramàtic i escriptor. I, finalment, forma part també de la comissió executiva dels acords del congrés.

És en aquest Primer Congrés Internacional de la Llengua Catalana que Emili Vallès presenta una comunicació que porta per títol: *Perquè'l Congrés se ficsa tant en la defensa de la Sintacsi?*¹⁰ Possiblement, aquesta comunicació serà la baula que farà que, un any després, sigui requerit a formar part dels membres del recentment creat Institut d'Estudis Catalans (IEC) a instàncies del president de la Mancomunitat de Catalunya, Enric Prat de la Riba. Des del moment mateix de la seva incorporació serà nomenat secretari de la Secció de Ciències.

En aquest mateix any (1906), s'incorpora a l'Escola de Mestres, fundada per Joan Bardina.¹¹ És en aquesta escola que Vallès inicia una intensa i

10. En aquesta comunicació es pot apreciar el caràcter científic de l'igualadí. Per ell, igual com pels millors lingüistes del moment (entre ells, Pompeu Fabra), la lingüística és una ciència exacta: “[...] el període o frase en aitals idiomes ha sigut expressat, per molts filòlechs en un esquema gràfich per una sèrie de lletres, representatives de les arrels-paraules, enllaçades pel signe matemàtic de la suma, enllàs de primer ordre, a la faisó d'una cantitat algebràica polinòmica. [...] ¿qui sostenia la diferència que naturalment havia d'eczistir entre la ciència eczacta, aclaparadora per la forsa d'una llògica fatal, i la cosa viva com es la parla d'un poble, no subjecta a altres lleis que aquells que'l meteix poble li volgués donar?”

11. Joan Bardina i Castarà, pedagog i escriptor català (Sant Boi de Llobregat, 1877 - Valparaíso, Xile, 1950). Partidari de la reforma de l'educació, fundà l'Escola de Mestres i la Institució Spencer (1911), on se seguien els avanços pedagògics més moderns. L'any 1918 s'instal·là a Xile, on treballà en l'organització escolar, va exercir diferents càrrecs oficials i va dirigir la revista *La Semana Internacional*. És autor de *Gramàtica pedagògica de la llengua catalana* (1907), sota l'assessorament d'Emili Vallès i Vidal.

llarga amistat amb Artur Martorell¹² i la seva esposa, Maria Codina. A llur pis del carrer de Rosselló de Barcelona hi celebren sessions de “música en conserva”¹³ i les tradicionals “festes del pessebre”.¹⁴ Pel que fa a les sessions de música, els assistents, entre ells el fill petit d'Artur Martorell i Maria Codina, Oriol Martorell,¹⁵ acaben cantant al que ells mateixos anomenen “veus mixtes”. Aquestes cantades, Emili Vallès les anomena “Schola Sant Jordi”, nom amb què anys més tard —en honor a Vallès— Oriol Martorell designarà la coral que fundarà i dirigirà (Coral Sant Jordi). Amb Artur Martorell, Vallès inicia una intensa activitat gramatical sota el pseudònim de Jeroni Marvà;¹⁶ una tasca reconeguda i lloada per Pompeu Fabra, de la qual sentia gelosia perquè arribà a afirmar que el que li faltava a la seva obra era el que sobreixia en la de Jeroni Marvà: la pedagogia. Així, sota el nom de Jeroni Marvà, s'arribaren a editar excel·lents manuals de gramàtica catalana com:¹⁷ *Curs pràctic de gramàtica catalana*

12. Artur Martorell i Codina, mestre català (Barcelona, 1894-1967). Mestre significatiu en escoles del districte V, la Sagrada Família, Vallparadís, de la Casa de la Caritat i del Patronat Domènech. Va fer remarcables aportacions en l'àmbit de les colònies escolars: Prats de Lluçanès, Vilamarí, Tunísia, foren exemples d'escola viva, autonomia dels escolars i qualitat pedagògica. Es troba entre els pioners del camp de l'ensenyament que van donar forma a institucions modeliques i van posar en pràctica un estil pedagògic viu i humà.

13. Es tracta d'audicions de discs en un gramòfon, amb els comentaris pertinents a càrrec dels presents. Cal tenir en compte la inestimable presència d'Emili Vallès, reconegut ja per les seves crítiques musicals.

14. Les “festes del pessebre” consisteixen que a cada visitant de cals Martorell-Codina li és atorgada una disfressa i, tots junts, representen un estil de pessebre vivent. També cal esmentar que, per les mateixes dates, era de caire obligatori visitar el “pessebre de Vallès”, on sempre hi havia algun motiu que feia referència a algun esdeveniment polític del món.

15. N'és padri de bateig Emili Vallès, amb qui sempre va mantenir una simpàtica i intensa relació.

16. El pseudònim *Jeroni Marvà* correspon a Jeroni (patró dels traductors i escriptors) i Mar[torell] Va[llès]. Abans, però, havien estat temptats pel pseudònim *Artemi Marvà*, d'Art[ur] Emi[li] Mar[torell] Va[llès].

17. Aquests manuals es convertiran en llibres imprescindibles per aprendre llengua catalana.

(*grau elemental*), *Clau dels exercicis de gramàtica catalana*, *Exercicis de gramàtica catalana* (7 volums), *Curs superior de gramàtica catalana*.

El 8 de juny de 1908, Vallès és premiat als Jocs Florals d'Igualada, celebrats amb motiu del primer centenari de la jornada del Bruc. Hi obté el premi de l'Excm. Sr. Bisbe de Vic, Dr. Josep Torras i Bages. La seva composició (amb el número 130) porta per títol *El Sant Crist d'Igualada. Resum històric*. El jurat qualificador d'aquest certamen està format per J. Franquesa i Gomis, Joan Lladó (pvre.), Josep Carner, Artur Masriera, Manuel de Montoliu i Gabriel Castellà i Raich.

És just en aquesta època que Vallès ha anat freqüentant una mica la seva ciutat nadiua, a causa de la coneixença que ha fet d'una noia. Ho conta en una novel·la que escriu sota el títol de *La singular amiga*.¹⁸ I és just en aquesta obra que ens va descobrint noves dades d'Igualada: “[...] arribant al meu poble en un bell cap-al-tard de juliol, i dirigint-me primerament cap a visitar a la meva vella mare, que en aquella ocasió es trobava allí, aposentada per alguns dies en el nostre casal nadiu, en companyia d'uns nostres parents [...], després de dinar vaig dirigir-me al camp, a fer una excursió per la vora d'un petit riu que passa prop del poble. Seguint ribera avall, me va plaure recórrer els punts, on, en un temps, anàvem amb el meu pare a pescar, estenent el tramany en els gorgs i remoyent les roques amb el parpal per tal que es desencauessin els peixos. Vaig recordar amb melangia aquell passat [...] Vaig sortir preocupat, i, passejant, l'oportunitat de l'hora em va portar a veure l'arribada d'un tren a l'estació”. Malauradament, però, ella emmalaltirà i, poc temps després, morirà. A Barcelona, coneixerà més endavant una altra jove, Antònia Casas i Briz, amb qui es casarà el 15 de gener de 1914 a l'església parroquial de la Concepció i Assumpció de Nostra Dona de Barcelona. Foren testimonis d'aquella ocasió tan singular Josep Carner, Manuel Raventós, Francesc de Paula Maspons i Artur Pedrerol.

18. Per a aquesta novel·la utilitza el pseudònim Plàcid Vidal.

L'any 1916 deixa la secretaria de la Secció de Ciències de l'Institut d'Estudis Catalans per tal de ser-ne de la Secció Filològica, a fi d'incorporar-se a l'equip que porta a terme les tasques de redacció del *Diccionari General de la Llengua Catalana* de l'IEC, sota la direcció de Pompeu Fabra. Aquest mateix any ocupa el càrrec de professor de gramàtica catalana a l'Escola Normal de Mestres. Així mateix, pronuncia el discurs inaugural del curs acadèmic de l'Institut de Cultura i Biblioteca Popular per a la Dona (1 d'octubre de 1916),¹⁹ discurs que porta el títol d'*Apologia de la llengua catalana*. Emili Vallès arribarà a ser el director d'aquesta institució, que publica la revista *La dona catalana* en la qual el mateix Vallès col·laborarà amb articles sota el pseudònim R.A.V.

Un any després, ocupa el càrrec de professor de català i de matemàtiques de l'Escola d'Arts i Oficis del districte V. I el 1918, sense abandonar cap ocupació, ocupa el càrrec de director de l'Extensió d'Ensenyament Tècnic²⁰ i de l'Escola Nocturna de l'Ajuntament de Barcelona.

Durant els anys 1919-1920 és secretari d'Instrucció Pública de la Mancomunitat de Catalunya, de la qual era director Eugeni d'Ors, a qui "defenestraran" un cert temps després. En aquests anys, Emili Vallès ha de deixar la secretaria de la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans. Quan Ors s'instal·li a Madrid, Vallès tornarà a les Oficines Lexicogràfiques de l'IEC, continuant amb la tasca de la redacció del diccionari.

19. Entitat fundada el 1909 a Barcelona per E. Bonnemaison de Verdager amb l'objectiu de donar formació a les dones (educació bàsica, cursos de caire professional o domèstic, etc.) Disposava d'un sistema de previsió i socors mutus i d'una borsa de treball. Situat a l'inici al carrer d'Elisabets, el 1922 passà al carrer de Sant Pere més Baix. Era finançat per donacions particulars.

20. EET. Institució fundada per la Mancomunitat de Catalunya a fi d'impartir ensenyaments tècnics per correspondència. Edità nombrosos llibres de text. El 1943 fou incorporada a l'Escola del Treball.

El 1922, Vallès forma part del jurat qualificador del "I Concurs de Lectura, Escriptura i Història", que es convoca a Igualada.

Mentrestant, Emili Vallès ha esdevingut una personalitat important per a la cultura catalana coetània i una persona popular entre els barcelonins. L'any 1931, l'Escola d'Estiu de la Generalitat de Catalunya li ret un homenatge pels serveis oferts al país. Un dels parlaments li dedica el seu amic d'escola Jesús Fernández i Serra: "*Hom sap que Vallès ha estat l'home benvolgut, afable o modest, que en silenci ha lluitat per la nostra parla fa molts anys. L'any 1898 Emili Vallès és redactor del periòdic "La Renaixença", únic diari català a Barcelona, irisat d'albes pures, amb la flama de la llibertat. Emili Vallès, home de la conversa d'or, esforçat baró de Catalunya: heu de rebre amb justícia l'ofrena dels catalans que serà un bon afecte i una consideració. Vós, professor, sou dels que amb valentia i amb el cor a la mà, heu defensat la nostra parla, la llibertat d'aquesta llengua. Vallès té un fi humorisme que fa trencar de riure. És l'home de paraula oportuna, joiosa, plena de gràcia. Vallès és un català de debò. El seu somriure benèvol i filosòfic! Parla amb tots, a tots perdona, està disposat a aguantar totes les llaunes de tots. Quan aconsella, Vallès ho fa amb tota classe de miraments. Tot essent ell llicenciat amb ciències, professor de matemàtiques i crític de música, escolta amb paciència totes les opinions àdhuc les d'un senzill camperol. Quan camina, va de pressa. El cap un xic apoiat al pit. Tanmateix, pensa aleshores en un nou diccionari que ha d'acabar o en una traducció del Kempis que per manca de temps vola pel seu esperit. De cop alça els ulls clars plens de bondat que ací i terres enllà recorden els amics d'ideals, la mirada que espera el prec sincer, fraternalment.*"

L'any 1933 és nomenat cap dels Serveis Tècnics de l'Ensenyament Postal del Català de la Generalitat de Catalunya. Ocupant aquest càrrec, el 3 de gener ve a l'Ateneu Igualadí de la Classe Obrera, amb motiu del centenari de la publicació de l'*Oda a la Pàtria*, de Bonaventura Carles Aribau,

a fer una conferència que versa sobre “L’hora present de la llengua catalana”. Aquest mateix any obté una plaça, en concurs, com a mestra de català per correspondència la igualadina Rosalina Poch i Ferrer,²¹ qui es posarà a les ordres d’Emili Vallès. Serà ell mateix, pels lligams que els unien, qui s’ocuparà d’aconseguir-li altres feines de professora de català, de traductora i de correctora.

És la Sra. Rosalina Poch qui comenta que Vallès, un cop passat l’estiu, ja estava desitjós de poder-la tornar a veure, perquè acostumava el nostre gramàtic a estiuejar molt sovint al santuari del Miracle, on deia que trobava descans, natura i espiritualitat, però, per damunt de tot, comentava

---

21. Igualada, 5-1-1897 - Barcelona, 7-12-1985. Féu els seus primers estudis al col·legi de les MM. Escolàpies, i l’any 1911 es traslladà a Barcelona, on seguí la carrera de magisteri a l’Escola Normal de Rosa Sensat. Es dedicà a donar classes particulars a Igualada quan encara no s’havia implantat el segon ensenyament a la ciutat. El 1933 obtingué una plaça en un concurs convocat per la Generalitat de Catalunya per tal d’ensenyar català als mestres de Catalunya i començà a treballar en els cursos per correspondència de l’Escola d’Ensenyament Tècnic. Fixà la seva residència a Barcelona i fins l’any 1939 formà part de l’equip de professors que oficialment ensenyaven català sota la direcció de Pompeu Fabra. En aquesta mateixa època dirigí diversos cursos de català organitzats per la Generalitat i fou correctora de textos de l’Institut d’Estudis Catalans. Entre 1939 i 1944 intervingué en la reorganització de l’ensenyament i en l’adaptació dels llibres de text fent la traducció al castellà dels llibres catalans i redactant una nova gramàtica castellana per a mestres. El 1945 entrà a formar part d’una secció administrativa de la Diputació de Barcelona, però no deixà mai les seves activitats de professora de català, de traductora i de correctora de textos. El 1951, en constituir-se el Patronat de la biblioteca Emili Vallès, fou elegida vocal per la seva intervenció en la cessió al CECI de la biblioteca particular del seu col·lega. El 1968 va pronunciar una conferència dins l’homenatge organitzat pel CECI a Pompeu Fabra i col·laborà també en la biografia d’aquest personatge publicada per Josep Miracle. Juntament amb Esperança Figueras publicà *Nou vocabulari de barbarismes* (1973) i *Clau dels exercicis del “Curs Superior de Gramàtica Catalana” de Jeroni Marvà* (1978), ambdós editats a Barcelona per Barcino (BISBAL i SENDRA, Maria Antònia i MIRET i SOLÉ, Maria Teresa: *Diccionari biogràfic d’igualadins*. Fundació Salvador Vives i Casajuana. Barcelona, 1986).

que era un lloc on s’hi reunien molts igualadins, amb qui podia mantenir llargues xerrades. En tornar, Emili Vallès n’hi parlava amb una gran il·lusió. La Sra. Poch recordava del seu apreciat amic el caire faceciós que en tot moment regnava al seu voltant. Així, l’any 1933, amb molt poc temps de diferència va publicar unes quantes obres; com que era tan generós, tan cordial, les hi dedicava totes, i en donar-li un dels exemples, abans d’obrir-lo, la Rosalina que li diu: “*Sr. Vallès, li sortirà cara*”. Va obrir llavors el llibre i va trobar una dedicatòria que deia textualment: “*A Rosalina Poch, cara en l’afecte i cara de dedicatòries*”.²²

Pel juliol de 1936, Emili Vallès torna a ser a Igualada, formant part del jurat qualificador del Concurs de Lectura, Escriptura i Història. Aquest, però, serà un dels últims actes públics que farà en aquesta dècada, ja que, amb l’esclat de la guerra civil espanyola, es veurà obligat a cessar la seva tasca. L’any 1939, però, és contractat per tal de fer classes de geografia i història de Catalunya a l’Escola Industrial de Barcelona,²³ i és nomenat director de l’Escola Complementària “Narcís Monturiol” i secretari de l’Escola municipal d’Arts del dictricte V.

El mateix any, però, és acusat per la seva “ideologia catalanista” i serà jutjat en un procés llarg. És el 13 de desembre de 1942 que es trasllada a Montserrat per tal de demanar l’hàbit dels oblats de sant Benet. Vesteix el sant escapulari en el monestir de santa Cecília i professa el dia 12 de desembre de 1943, adoptant el nom de Marc Emili. Segons el P. Romuald M. Díaz, “*s’hi deuria allistar en el temps immediat de la guerra, com d’altres catalanistes que, no sabent on refugiar-se,*

---

22. Entre els amics, Emili Vallès, pel que fa a la seva faceta humorística, era conegut sota el pseudònim *Ilime Sellav i Lavid*, que no és més que una metàtesi de les lletres que conformen el seu nom i cognoms.

23. Institució docent creada el 1904 i construïda en els terrenys de l’antiga fàbrica Batlló. Subvencionada per la Diputació i la Mancomunitat, hom hi creà diverses seccions: indústries tèxtils, química, mecànica, electricitat.

van allistar-se en aquesta associació que emparava el Monestir de Montserrat”. I, al mateix temps, es fa germà de l’oratori seglar de Sant Felip Neri.

El 29 d’agost de 1948 fa el discurs presidencial en el Saló Rosa d’Igualada, amb motiu del certamen literari que ha convocat per aquelles èpoques el Centre d’Estudis Comarcals d’Igualada, i pocs mesos després²⁴ serà assabentat de la mort sobtada del seu mestre i amic Pompeu Fabra. La seva relació fa que comentí, en saber la notícia, a la seva esposa: “Antònia, això és senyal que ja em puc ben preparar, perquè el següent seré jo”.

I el 26 de novembre de 1950, Emili Vallès mor a Barcelona, als 72 anys d’edat, i és enterrat al cementiri de les Corts. El seu amic Parramon Tubau li dedica unes paraules de dol davant del consistori barceloní l’11 de desembre de 1950: “Descansi en pau el noble amic i Catalunya li retribui d’agraïment pel molt que ha treballat per ella i el seu nom àuriament fulguri eternament en l’ara de la Pàtria”.

Emili Vallès deixa tota una llarga i prolífica obra, de la qual cal destacar: *Orpheus, quartet vocal*; *Lliçons de gramàtica catalana*; *Resum de gramàtica catalana*; *Vocabulari castellà-català*; *Curso práctico de gramática catalana. Libro de texto para familiarizarse con el catalán*; *Lexis*; *Aritmética (primer grado)*; *Matemáticas del trabajo I Aritmética*; i, per damunt de tot, l’obra que corona la seva producció lèxica: *Pal·las (diccionari il·lustrat català-castellà-francès-anglès)*.²⁵ A més a més, va fer múltiples revisions d’obres d’altres autors, com, per exemple: *Aritmética Mercantil*, de Joan Palau Vera; *Geometria per a nois*, de Faustí Paluzie; *El llenguatge a l’escola*, de Ramon Torroja i Valls;²⁶ i *Manuscrit del Pàrvul per a Escoles de Primera i Segona Ensenyança*. Finalment, cal dir que hom

té constància d’haver deixat enllestida la redacció d’un important i original *Diccionari enciclopèdic*, malauradament avui, però, desaparegut.

El 31 de desembre de 1950, el CECI li va retre un homenatge al Centre Catòlic, amb la presència i participació de Joan Mercader, Rosalina Poch, Romuald M. Díaz i Artur Martorell. I el 27 de gener de 1951 es va fer un acte d’homenatge a Sessió Estudi de Barcelona, en el qual van prendre part activa Artur Martorell, Eduard Artells i Ramon Aramon. És aquest mateix any en què la seva esposa, Antònia Casas-Briz llega la seva biblioteca al Centre d’Estudis Comarcals, sota l’empara d’un patronat format per Josep M. de Casacuberta, Pau Llacuna, Antoni Dalmau i Jover, Rosalina Poch, Mn. Amadeu Amenós i Artur Martorell.

La ciutat d’Igualada l’ha honorat després dedicant-li una avinguda, una escola i una secció de filologia del Centre d’Estudis Comarcals d’Igualada. D’altra banda, el 1985, la Secció Filològica “Emili Vallès” del CECI organitzà un cycle d’actes d’homenatge amb motiu del cinquantenari de la publicació del *Vocabulari castellà-català*. Entre altres, hi assistiren i participaren Joan Veny i Clar, Joan Solà i Cortasa, Joan Martí i Castell i Ramon Aramon i Serra.

Enguany commemorem el 125è aniversari del naixement d’un igualadí il·lustre que, a part de la seva important tasca docent i literària, va posseir com a trets més remarcables de la seva personalitat una insubornable bonhomia, una cordialitat inefable, una fe arrelada i profunda i una bondat il·limitada.

XAVIER PEDRAZA I JORDANA (Igualada, 1964). Llicenciat en Filologia Catalana. Membre del Centre d’Estudis Comarcals d’Igualada (CECI), de la Societat d’Onomàstica de Catalunya i membre assessor del TERMCAT. Actualment és professor de Llengua catalana i de Literatura catalana a l’Escola Pia d’Igualada. Entre altres publicacions, és autor, sol o en col·laboració, de *L’antítesi com a figura retòrica en la literatura igualadina de dues generacions* (1987), *Gran Larousse Català* (1990), *Diccionari de la indústria d’adobar pells* (1992), *Lèxic de la indústria de la pell* (1995) i *Anoia. Etimologia toponímica* (1997).

24. 25 de desembre de 1948.

25. És el primer diccionari d’aquestes característiques que surt editat a Catalunya, i es converteix en una obra de consulta necessària i imprescindible.

26. Igualadí.